

Civilutskottets betänkande

1980/81:14

om avgränsning av obrutna fjällområden (prop. 1980/81:71)

1 Propositionen

Regeringen föreslår genom *proposition 1980/81:71* att riksdagen godkänner de i regeringsprotokollet förordade gränserna för Sarek-Pite och Kebnekaise obrutna fjällområden.

2 Motionerna m. m.

Utskottet har i sammanhanget behandlat motionerna *1980/81:*

177 av Arne Lindberg (c) och Filip Johansson (c) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs att riksdagen beslutar

(2) att vägen Ritsem–Sitasjaure skall bibehållas som enskild väg.

178 av Gabriel Romanus (fp) och Kerstin Anér (fp) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs

(1) att riksdagen vid behandling av *proposition 1980/81:71* beslutar som sin mening ge regeringen till känna att ingen ändring skall göras av de obrutna fjällområdena i området kring Suorva-Ritsem – – –.

179 av Arne Nygren (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att det obrutna fjällområdet Tärna-Graddis inte skall utgöra hinder för den diskuterade vägförbindelsen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs samt att vägens läge får avgöras i senare skede.

626 av Roland Brännström (s) och Karl-Erik Häll (s) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar uttala sig för att namnet på ett av de obrutna fjällområdena skall vara Tärna-Arjeplogsfjällen i stället för Tärna-Graddis,

2. att riksdagen hemställer hos regeringen att efter kompletterande utredning snarast föreslå ändrade benämningar på de två områden som i *propositionen* benämns Råsto-Tsåktso resp. Sarek-Pite.

1447 av Karl-Erik Häll (s) och Ingvar Svanberg (s) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs att riksdagen måtte besluta uttala sig för

(2) att vägen Ritsem–Sitasjaure skall göras tillgänglig för kollektiv trafik.

(3) att frågan om Ritsemvägens eventuella förlängning in i Norge lämnas öppen med de motiv som angivits i motionen.

1881 av Gabriel Romanus (fp) och Börje Stensson (fp) vari, med hänvisning till motiveringen i motion 1980/81:1879, hemställs att riksdagen ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om den fysiska riksplaneringen i obrutna fjällområden.

Civilutskottet har till trafikutskottet överlämnat motionerna 1980/81:

177 av Arne Lindberg (c) och Filip Johansson (c) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs att riksdagen beslutar

(1) att vägen Suorva–Ritsem skall öppnas för allmän trafik,

178 av Gabriel Romanus (fp) och Kerstin Anér (fp) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs

(1) att riksdagen vid behandling av proposition 1980/81:71 beslutar som sin mening ge regeringen till känna att – – – vägen Suorva–Ritsem skall läggas igen,

(2) att riksdagen, om detta yrkande i här angiven del eller den återstående del som beretts av civilutskottet inte skulle bifallas, uttalar att vägen Suorva–Ritsem inte skall få utnyttjas för allmän trafik utan endast för trafikanter med särskilt tillstånd, såsom t. ex. postverkets busstrafik, för befattningshavare hos vattenfallsstyrelsen och samerna i området.

1447 av Karl-Erik Häll (s) och Ingvar Svanberg (s) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs att riksdagen måtte besluta uttala sig för

(1) att vägen Suorva–Ritsem skall öppnas för allmän trafik.

3 Utskottet

3.1 Riktlinjer för markanvändningen

Föredragande statsrådet har till regeringsprotokollet (prop, s. 5–7) lämnat vissa kommentarer till de gällande riktlinjerna för skogsbruk och prospektering inom de obrutna fjällområdena. Vad som där anförts har bl. a. lett fram till att det inte behövs några ytterligare detaljerade riktlinjer för skogsbruket samt till att frågan om anslagsfinansierad prospektering får behandlas i samband med förslagen i den mineralpolitiska utredningens slutbetänkande.

I motionen 1881 (fp) föreslås riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad motionärerna anför om den fysiska riksplaneringen inom områdena. Huvudsyftet anges vara att riksdagen klart stryker under betydelsen av nuvarande riktlinjer för att ge eftertryck åt bevarandeintressena. Enligt utskottets mening får motionärernas intresse i denna del anses vara obestridd och därmed inte påkalla något ytterligare uttalande från riksdagen. Frågan huruvida riktlinjerna bör få uttryck i en ny plan- och bygglag bör inte bedömas i detta sammanhang.

3.2 Frågan om väg Norra Fjällnäs–Ammarnäs genom Tärna-Graddisområdet

Regeringen föreslår i propositionen inte någon ändring i gällande avgränsning av Tärna-Graddisområdet. De planeringsriktlinjer för obrutna fjällområden som därmed fortfarande avses bli tillämpliga hindrar ett aktualiserat vägbygge genom området från Norra Fjällnäs till Ammarnäs. Föredragande statsrådet har (s. 10) ansett att ett sådant projekt inte har den aktualitet att någon korridor för vägen bör reserveras. Hänsyn har därvid tagits såväl till bevarandeintressena som till att det samhällsekonomiska utrymmet för väginvesteringar i området f. n. är mycket begränsat. Han framhåller å ena sidan att en utbyggnad av vägen skulle öka tillgängligheten till det aktuella området, vilket har stor betydelse för turismen, att anläggningsarbetena skulle innebära ett välbehövligt tillskott till sysselsättningen och att det är troligt att en utbyggd väg skulle skapa gynnsamma förutsättningar för det lokala näringslivet. Han framhåller emellertid å andra sidan att en väg skulle komma att negativt påverka såväl rennäringens som den vetenskapliga naturvårdens intressen.

Häremot har ställts motion 179 (s). Där föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad motionären anför om att områdets karaktär av obrutet fjällområde inte skall utgöra hinder för den diskuterade vägförbindelsen samt att vägens läge får avgöras i senare skede. Representanter för naturvårdsverket, länsstyrelsen i Västerbottens län samt Sorsele och Storumans kommuner har inför utskottet utvecklat synpunkter med i princip motsvarande inriktning.

Något förslag om att nu ändra avgränsningen av Tärna-Graddisområdet genom att lägga ut en vägkorridor har inte lagts fram. Utskottet ansluter sig till meningen att något val mellan de skilda vägalternativen och därmed ett undantagande av en vägkorridor inte bör ytterligare övervägas i detta sammanhang.

Motionsförslaget torde emellertid även syfta till att riksdagen skall göra klart att den sålunda oförändrade avgränsningen av området inte bör hindra fortsatta och kompletterande bedömningar av ett slutligt alternativ till väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs. Möjligheterna att i en framtid genomföra ett sådant projekt skulle få prövas när samhällsekonomiska förutsättningar föreligger.

Också enligt utskottets mening är det naturligt om övervägandena fortsätter utifrån bl. a. de ursprungliga intentionerna så att tillräcklig grund för ett beslut föreligger om och när frågan åter skulle aktualiseras. Mot denna bakgrund finns det inte anledning att tillstyrka motionsförslaget.

3.3 Gränserna för områdena Sarek-Pite och Kebnekaise, m. m.

Regeringen föreslår riksdagen att godkänna förordade gränser för Sarek-Pite och Kebnekaise obrutna fjällområden. Förslaget innebär att, med ändring av nuvarande provisoriska avgränsning, en vägkorridor avsätts över Vietas och Suorva upp till Ritsem – en korridor som skulle omfatta såväl vägen som kraftledningen mellan Vietas och Ritsem. Den närmare avgränsningen skulle även i detta fall få beslutas av regeringen.

En motsatt ståndpunkt intas i motion 178 (fp) yrkandet 1 delvis, där riksdagen i första hand föreslås att inte öppna någon vägkorridor utan bibehålla områdenas nuvarande avgränsning.

Den provisoriska avgränsningen beslöts för att regeringen skulle få tillfälle att lägga fram ett samlat förslag, omfattande även användningen av vägen till Ritsem, och att riksdagen skulle kunna fatta beslut med definitiv kännedom även om avsedd användning av vägen till Sitasjaure och om kraftledningen till Norge skulle tillåtas. Den önskade beslutssituationen har inte helt uppnåtts. De föreskrivna utredningsalternativen täcker inte heller alla möjligheter. Utskottet har dock ansett sig inte kunna medverka till att ytterligare uppskjuta ställningstaganden till gränsdragningen.

Vad först gäller frågan om att lämna öppen en angiven vägkorridor upp till Ritsem mellan Kebnekaise- och Sarek-Piteområdet ansluter sig utskottet till de bedömningar som föredragande statsrådet redovisat. Det förhållandet att marken redan påverkats genom tung exploatering och önskvärdheten av att kunna överväga en utveckling av Ritsemområdet får anses väga tyngre än de i och för sig förstaeliga bevarandanspråk som ligger bakom motionskravet att någon korridor inte skall öppnas.

Vad därefter gäller förbindelse mellan Ritsem och Sitasjaure finns inga direkta förslag om en vägkorridor. I motion 1447 (s) yrkande 2 föreslås emellertid riksdagen besluta att befintlig arbetsväg skall göras tillgänglig för kollektiv trafik. I motion 177 (c) yrkande 2 föreslås att vägen skall behållas som enskild väg – för nödvändig nyttotrafik. Som anges i propositionen har i vattenmål föreskrivits att vägen skall avspärras då anläggningsarbetena vid Sitasjaure slutförts.

Motionärernas intresse är tillgodosett i vad gäller att vägen kommer att behållas. Möjligheterna att utnyttja vägen begränsas, förutom av nys nämnda beslut, även av gällande riktlinjer för markutnyttjandet inom obrutna fjällområden. Enligt utskottets mening bör några särskilda regler i denna del inte läggas fast av riksdagen.

Vad slutligen gäller en ytterligare förlängning av väg från Ritsem även bortom Sitasjaure till Norge har inte förts fram annat förslag än yrkande 3 i motion 1447 (s). Förslaget där är att riksdagen beslutar att frågan om en sådan förlängning skall lämnas öppen – enligt motionen intill dess vägen Kiruna–Narvik blivit färdig och gett erfarenheter beträffande rennäring, turism m. m. Motionärerna påpekar att de motiv som anförts för att öppna en

korridor upp till Ritsem i allt väsentligt gäller även för hela sträckan till riksgränsen – här förekommer redan tung exploatering som inte kan inrymmas under riktlinjerna för markanvändningen.

Utskottet konstaterar att det inte förts fram något direkt förslag om att förlänga korridoren bortom Ritsem. Ett uttalande om att motsvarande vägfråga skulle lämnas öppen tjänar inte något konkret syfte. Riksdagsbeslutens avsedda långsiktiga karaktär utesluter emellertid inte att frågan kan aktualiseras på nytt om framtida erfarenheter m. m. skulle ge nya eller ändrade förutsättningar för dess bedömning.

3.4 Användningen av vägen Suorva–Ritsem

I skilda motioner har föreslagits att vägen Suorva–Ritsem läggs igen, att den får användas endast efter särskilt tillstånd resp. att den öppnas helt för allmän trafik. I propositionen redovisas att regeringen inte med sitt förslag om gränsdragningen tagit ställning i denna fråga. De nämnda motionerna berör eller knyter direkt an till den särskilda prövningsordning som gäller enligt lagen om allmänna vägar och har därför – som inledningsvis angetts i detta betänkande – överlämnats till trafikutskottets beredning. Det förhållandet att skilda användningssätt kan påverka förhållandena även inom obrutet fjällområde torde komma att beaktas också i sådana sammanhang.

3.5 Namnfrågor

Riksdagen har (CU 1977/78:8) som sin mening gett regeringen till känna att vad som i en motion (s) anförts om benämningar på områdena borde prövas av regeringen så snart som möjligt. Motionärerna hade hävdat att Tärna-Graddisområdet borde kallas Tärna-Arjeplogsfjällen samt att regeringen med beaktande av vad som framförts i motionen borde ytterligare utreda övriga områdets benämning m. m. Motsvarande synpunkter förs nu åter fram i motion 626 (s) med yrkanden att riksdagen uttalar sig för namnet Tärna-Arjeplogsfjällen samt att riksdagen begär utredning och förslag om ändrade namn på nuvarande områden Råsto-Tsáktso resp. Sarek-Pite.

Utskottet anser för sin del att riksdagen inte bör göra några direkta uttalanden enligt motionsförslaget. Det nu väckta motionsyrkandet bör tillgodoses genom att riksdagen som sin mening på nytt ger regeringen till känna vad utskottet anför i betänkandet 1977/78:8.

3.6 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *riktlinjer för markanvändningen* att riksdagen avslår motion 1980/81:1881.

2. beträffande *väg Norra Fjällnäs–Ammarnäs* att riksdagen avslår motion 1980/81:179,
3. beträffande *gränser för Sarek-Pite och Kebnekaise obrutna fjällområden* att riksdagen med avslag på motion 1980/81:178 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad som förordats i regeringsprotokollet,
4. beträffande *utnyttjandet av vägen Ritsem–Sitasjaure* att riksdagen avslår motionerna 1980/81:177 yrkande 2 och 1447 yrkande 2,
5. beträffande *ytterligare prövning av fråga om väg Sitasjaure–norska gränsen* att riksdagen avslår motion 1980/81:1447 yrkande 3,
6. beträffande *benämningar på obrutna fjällområden* att riksdagen med anledning av motion 1980/81:626 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 10 februari 1981

På civilutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Oskar Lindkvist (s), Karin Ahrland (fp), Lars Henrikson (s), Knut Billing (m), Sven Eric Åkerfeldt (c), Bertil Danielsson (m), Birgitta Dahl (s), Kerstin Andersson i Hjärtum (c), Magnus Persson (s), Bertil Dahlén (fp), Jan Eric Virgin (m), Margareta Palmqvist (s) och Roland Brännström (s).

Särskilt yttrande

Karin Ahrland (fp) och Bertil Dahlén, (fp) anför:

Vi vill för vår del understryka att angivna riktlinjer för de obrutna fjällområdena måste ges en strikt tolkning. Dessa områden är av utomordentlig betydelse för bl. a. rennäring, naturvård och friluftsliv. Erfarenheterna hittills visar att successiva och ibland var för sig begränsade ingrepp och intrång sker som sammantaget motverkar syftet med de beslutade riktlinjerna.

Mot denna bakgrund måste understrykas att skogsbruk inom obrutna fjällområdena bör ske endast på ett sådant sätt att skador på motstående intressen inte uppstår. Ej heller bör någon väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs tillåtas. Vi vill vidare understryka att när en vägkorridor nu öppnas till Ritsem, detta inte får tas till intäkt för ytterligare exploatering längs vägen eller för nya ingrepp inom området norr om Ritsem. Enligt vår mening bör heller inte någon allmän trafik tillåtas på vägen till Ritsem. Det ankommer dock på trafikutskottet att närmare behandla denna fråga.

